

A SLOVO SE STALO PÍSNÍ: KULTURNÍ DOPAD AFROAMERICKÉHO SPIRITUÁLU

David Livingstone

Přijel jsem do Československa v roce 1990 a byl jsem ohromen mnoha věcmi, mimo jiné i hudební kulturou tohoto státu. Jedním ze záhadných aspektů byl – pro mne překvapivý – zájem o americkou country hudbu, žánr, kterým jsem během svého dospívání opovrhoval (od té doby se můj názor ale změnil). Byl jsem také mile překvapen, když jsem poprvé zhlédl zrnitý filmový záznam davu, který během události tzv. sametové revoluce zpíval v Praze na Václavském náměstí 17. listopadu 1989 v češtině americký gospel *We Shall Overcome (Jednou budem dál)*. Ačkoliv se nejedná o skutečně autentický afroamerický spirituál, neboť tuto píseň napsal v roce 1901 Charles Albert Tindley (1851–1933) a později ji upravil a zpopularizoval Pete Seeger (1919–2014), začalo mne zajímat, jak se spirituály a gospelové dostaly do českých zemí. Brzy poté jsem narazil na hudbu skupiny Spirituál kvintet a na jejich široký repertoár písní, z nichž mnohé jsou překlady či adaptace klasických amerických spirituálů, hymnů, gospelových standardů a lidových písní. Jelikož jsem (jako většina Američanů) vyrostl v konzervativní křesťanské rodině, přemýšlel jsem, z jakého důvodu právě tyto písně rezonovaly mezi lidmi, kteří byli většinou spíše nevěřící. Mnozí z nich zpívali ony písně bez jakéhokoliv povědomí o biblickém původu písňových textů a kulturním významu jejich obraznosti.

Předchozí sborníky z náměšťských kolokvií mi pomohly pochopit, proč tento hudební žánr Čechy a Slováky tolik fascinuje. Ve sborníku *Od folkloru k world music: Hudba a spiritualita* z roku 2019 nastínila Irena Příbylová historii prvních koncertů spirituálů v podání Afroameričanů v českých zemích; zahrnula samozřejmě i Paula Robesona (viz Příbylová 2019). Její text mi pomohl porozumět tomu, jak v této zemi spirituály zapustily kořeny. Kristýna Navrátilová se ve stejném sborníku zabývala tím, jak byly v Československu v druhé polovině 20. století

spirituály a gospels překládány či adaptovány. Výslovně zde konstatovala, že nedostatečná znalost historie otrokářství a Bible vyzněla v překladech a interpretacích značně problematicky (viz Navrátilová 2019). Oba příspěvky poukazují na skutečnost, že duchovní aspekt spirituálů byl často přehlížen a pozornost se přenesla na jejich politické vyznění, které bylo chápáno jako kritika kapitalismu a rasismu v USA. Na letošním kolokviu [2022] pak Aleš Opekar představil obsáhlý a poučný přehled zdrojů, ze kterých skupina Spirituál kvintet při nahrávání vycházela.

Tak jako bývají anonymní balady často mezi prvními texty zahrnutými do literárních antologií anglické literatury, jsou i spirituály zařazeny na začátku *The Norton Anthology of African American Literature* (Gates – Smith – Andrews /eds./ 2014)¹, neboť se jedná o jedny z nejstarších textů, které se zachovaly do současnosti. Úplné počátky afroamerických spirituálů jsou nám skryty, lze je však datovat to raných dnů otroctví a jejich rytmy mají pochopitelně svůj původ v západní Africe. Otroci tzv. hlubokého Jihu, ale i ostatních oblastí USA poměrně rychle konvertovali ke křesťanství, z něž přejali kulturu biblických příběhů a evropských náboženských chvalozpěvů. Slova z biblické tradice byla následně „překládána“ do ustálených rčení a často se stávala zárodky písní. Křesťanství bylo bílými obyvateli často vnímáno jako způsob, jak otroky udržet pod kontrolou a smířit je s jejich údělem, tak trochu v duchu s Marxovým později oslavovaným pohledem na náboženství jako „opium lidstva“. Avšak biblické příběhy, zejména starozákonní, které se zabývají otroctvím a vysvobozením Izraelitů, ve společnosti otroků silně rezonovaly s jejich vlastním usilováním o svobodu. Spirituály často odkazují na Mojžíše, zjevný symbol vůdce vedoucího lid ke svobodě, naopak „Starý faraon“ byl chápán jako symbol otrokářství či jižanského politického vedení. Ale i proroci jako například Eliáš v písni *Swing Low, Sweet Chariot* (*Vozíčku, ke mně leť*) jsou symboly spravedlivých vůdců projevujících pobouření nad podrobením otroků. Řeka Jordán, ke které odkazuje text písně *Roll Jordan, Roll* (*Jordán*) a dalších, je

1. Pokud není uvedeno jinak, pocházejí všechny anglické texty z tohoto zdroje.

zřejmým symbolem očištění a dosažení svobodné zaslíbené země. Spirituály se ve svých námětech téměř výlučně zabývají příběhy starozákonními, ve srovnání s těmi novozákonními.

Tyto písně se předávaly z generace na generaci a časem samozřejmě měnily svou podobu. V knize věnované spirituálům poukazuje Sandra Jean Grahamová na jejich lidový charakter a plynulost: „*Kvůli neexistenci trvalých písemných záznamů svých znění existovaly pouze v provedeních, přičemž každé z nich bylo jedinečné.*“ (Graham 2018: 1)

Vývoj afroamerických spirituálů snad lze chápat jako zrcadlový obraz minstrelů 19. století, v jejichž rámci si bílí hudebníci a interpreti – s načerněnými obličejí – přisvojovali, adaptovali (a zesměšňovali) afroamerické kulturní tradice. Slova a náměty spirituálů byly přebírány z náboženství utlačovatele, avšak obráceny proti němu, aby posilovaly společenství a dávaly naději. Mnohé ze spirituálů skrývaly šifrovaná, skrytá poselství o útěku z otroctví a božím trestu pro bílého muže. Nathan Huggins vyjádřil tento mocný aspekt následovně: „*Tak jako u mnohých spirituálů je zde v příslibu konečné spravedlnosti přítomen velký patos...*“ (Huggins 1971: 67).

Mnohé ze spirituálů byly ovlivněny, pokud ne přímo inspirovány, revivalistickými hnutími uvnitř americké protestantské církve na konci 19. století a v rámci letničního hnutí na počátku 20. století. Jejich vývoj v rámci jak černošské, tak i bělošské církve se často zabýval křtem, nošením bílých rouch a „přicházením k řece“. Ale i koncepty jako „mluvení cizími jazyky“ nebo pohnutí „ducha“ včetně mdlob a ožívování byly denním chlebem této tradice.² Konečně pak shromáždění pod širým nebem, kdy kazatel vyzýval své ztracené ovečky k pokání a přijetí spásy, významně ovlivnila nejen spirituály a tradici gospelu, ale podstatně se odrazila i na vizuální a zvukové podobě černošské církve. Henry Louis Gates Jr. diskutuje o klíčové roli černošské církve v afroamerické komunitě a o tom, jakým způsobem představovala fórum pro hudební

2. Legenda amerického soulu James Brown tyto duchovní stavy často předváděl během svých představení.

žánry jako je spirituál, které napadaly status quo: „*To, co církev udělala v mezičase, kdy černoši kolektivně očekávali vysvobození, bylo, že poskytla liminální prostor překypující rozvratnými živly.*“ (Gates 2021: xix) A tento rozvrat probíhal překvapivě přímo pod nosem otrokářů.

Žánr afroamerického (černošského) spirituálu se v 19. století přesunul ze srubů a bavlníkových plantáží na mezinárodní scénu, a to v souvislosti se založením Fisk Jubilee Singers, univerzitního sboru vzniklého při Fiskově univerzitě v Nashville ve státě Tennessee v roce 1866.³ Sbor se v roce 1871 vydal na turné po americkém Severu s repertoárem sestávajícím převážně z tradičních písní a (jejich) soudobých úprav, populárních u bílého publika. K překvapení členů sboru měl největší ohlas právě ten druh písní, který si doposud zpívali výlučně pro sebe. Tyto písně dnes známe jako spirituály. Jedna ze zpěvaček Fisk Jubilee Singers, Ella Sheppard, objasnila důvody, proč se původně zdráhali zařadit spirituály do programu. Mimo jiné šlo o hudbu „*posvátnou pro naše rodiče, kteří ji zpívali během pobožností a vykřikovali do ní*“ (Robbins 2017: 230). Po prvním veřejném uvedení však již nebylo možné se ohlížet nazpět a spirituály se staly středobodem dalších vystoupení, nikoliv pouhou novinkou. „*Teprve až po mnoha měsících se naše srdce otevřela vlivu našich přátel a my našli zalíbení v úchvatné kráse a síle našich písní.*“ (Robbins 2017: 230) Brzy poté se vynořily další afroamerické soubory. Je však na místě podotknout, že zpěváci Fisk Jubilee Singers se, alespoň zpočátku, pokoušeli dodat písním větší „důstojnost“ tím, že „opravovali“ gramatiku písňových textů a zpívali je tak ve „standardní“ americké angličtině. Spirituály časem daly vzniknout gospelové tradici, která vzkvétá i v dnešní době.

Pravděpodobně nejznámějším spirituálem je píseň *Swing Low, Sweet Chariot (Vozíčku, ke mně leť)*, vzniklá okolo roku 1865. Odkazuje, jak již bylo výše zmíněno, na proroka Eliáše, kterak uniká smrti a je ve voze vzat do nebe:

3. Fisk Jubilee Singers jsou i v současnosti čínorodým uskupením a nadále vystupují a vydávají další nahrávky.

I looked over Jordan, and what did I see,
Coming for to carry me home.
A band of angels coming after me,
Coming for to carry me home.

*Já za Jordán hledím, za řeku svou,
nyní vézti domů mě máš,
hle, poslové ted' pro mě si už jdou,
nyní vézti domů mě máš.⁴*

Půvab tohoto poselství je zjevný. Oslavuje útěchu věčného života a konečnou nebeskou odměnu, která vynahradí pozemské strasti, které otroci prožili. Na rozdíl od mnohých jiných je autor tohoto spirituálu znám – je jím Wallace Willis [cca 1820–1880], osvobozený otrok adoptovaný kmenem původních Američanů [Indiánů] Čoktó. Willis je dále autorem spirituálu *Steal Away to Jesus*.

Swing low, sweet chariot,
Coming for to carry me home.
Swing low, sweet chariot,
Coming for to carry me home.

*Vozičku, ke mně leť,
nyní vézti domů mě máš.
Vozičku, ke mně leť,
nyní vézti domů mě máš.*

Spirituál *Swing Low, Sweet Chariot* nakonec zaujal také Fisk Jubilee Singers, kteří byli první, jež píseň nahráli (stalo se to v roce 1909), a měli tak zásadní roli v její popularizaci. Výše uvedená podoba je celosvětově nejrozšířenější. Představu o tom, jak tato píseň mohla znít před vznikem své „učesané“ podoby, si lze vytvořit díky znění otištěnému v písňové sbírce Johna A. Lomaxe, poprvé publikované v roce 1934. Edice vycházela ze série Lomaxových terénních nahrávek pořízených nejspíše o rok dříve.⁵

4. Česká verze Jiří Joran.

5. John Lomax provedl první terénní nahrávky pro Knihovnu Kongresu v roce 1933, tedy rok před vydáním své publikace.

I ain't never been to heaven but Ah been told,
Comin' fuh to carry me home,
Dat de streets in heaben am paved with gold,
Comin' fuh to carry me home.

Swing low, sweet chariot,
Comin' fuh to carry me home,
Swing low, sweet chariot,
Comin' fuh to carry me home.

(Lomax 1994: 608–610)

Anonymní spirituál *Down By the Riverside* neboli *Ain't Gonna Study War No More* také poprvé nahráli Fisk Jubilee Singers, a to v roce 1920. Píseň se poté stala folkovým, gospelovým i jazzovým standardem a nahrála ji široká škála umělců. Z těch neznámějších připomeňme jména jako Louis Armstrong, Pete Seeger, Elvis Presley, Mahalia Jackson. Protiválečné ladění písně také silně rezonovalo v 60. letech v souvislosti s protesty proti válce ve Vietnamu. Text je opět inspirován starozákonní obrazností a je převzat z knihy proroka Izajáše 2:4. K původní anglické verzi Bible krále Jakuba (1611), která je považována za standardní verzi, najdeme odpovídající ekvivalent v českém vydání Bible kralické (1613): „*On' bude souditi mezi národy, a trestati bude lidi mnohé. I zkují meče své v motyky, a oštípy své v srpy. Nepozdvihne národ proti národu meče, a nebudou se více učiti boji.*“⁶ Tato pasáž bývá interpretována jako prorokování příchodu Mesiáše, kterým je pro křesťany pochopitelně Ježíš, který utlačovaným přinese pokoj, spravedlnost a útěchu.

Gonna lay down my sword and shield
Down by the riverside
Gonna lay down my sword and shield
Down by the riverside
To study war no more

6. [Pokud není uvedeno jinak, jsou biblické texty v češtině z vydání Bible kralické z roku 1613, neboť je od vydání synchronní Bible krále Jakuba (1611) dělí krátký čas. Anglické znění viz s. 87 tohoto sborníku – pozn. překladatele.]

*Odložím svůj meč a štít
tam dole u řeky,
odložím svůj meč a štít
tam dole u řeky,
ať se dál válce neučím.*

Píseň v sobě mísí apokalyptickou obraznost z Bible s dodatečnými odkazy na křest a oproštění se od pozemských statků a starostí. Refrén je nejsnáze zapamatovatelný a je vhodný ke zpěvu typu zvolání a odpověď (tzv. responsoriální zpěv).⁷

I ain't gonna study war no more	<i>Já se dál už válce neučím,</i>
gonna study war no more	<i>už se válce neučím,</i>
gonna study war no more	<i>už se válce neučím,</i>
I ain't gonna study war no more	<i>já se dál už válce neučím,</i>
gonna study war no more	<i>už se válce neučím,</i>
gonna study war no more	<i>už se válce neučím.</i>

Píseň dále zmiňuje ‚válečnou obuv‘ a ‚dlouhý bílý šat‘ a má mnoho dalších případných slok, které je možno přidat a text tak prodloužit.

Alan Lomax (1915–2002), známý muzikolog, sběratel a autor terénních nahrávek, spolu se svým průkopnickým otcem Johnem Lomaxem nešetří chválou, když komentují spirituál *Go Down Moses (Propust' hned můj lid⁸)*: „Podle názoru editora jde o nejlepší z amerických lidových písní.“ (Lomax 1964: 82). Jazyk, příběh a obraznost opět pocházejí z Bible, konkrétně z Druhé knihy Mojžíšovy, která pojednává o Mojžíšových nesnázích, když s pomocí božího hněvu vysvobodil Izraelity z egyptského otroctví. Následující verze, pocházející od Fisk Jubilee Singers z roku 1872, je zároveň jedním z prvních spirituálů zachycených v notovém záznamu.

7. [Pokud není uvedeno jinak, je autorský překlad využit u všech písní v tomto článku – pozn. překladatele].

8. [Název písně je uveden ve verzi Jiřího Suchého, níže je však uveden pouze refrén. U slok je z důvodu odlišnosti struktur anglické a Suchého verze využit autorský text překladatele – pozn. překladatele.]

When Israel was in Egypt's land
Let my people go
Oppress'd so hard they could not stand
Let my people go

Go down Moses
Way down in Egypt land
Tell Old Pharaoh
Let my people go

*Když v Egyptě dlel izraelský lid
propust' hned můj lid
utlačován tak, že už nemoh' dál už jít
propust' hned můj lid*

*At' jde Mojžíš
vzhůru za faraonem
at' jde a řekne mu:
Propust' hned můj lid*

Na rozdíl od některých předešlých písní je v tomto případě poselství tohoto spirituálu snadno čitelné a bezpochyby muselo bělošské otrokáře do značné míry znepokojit.

Thus said the Lord, bold Moses said,
Let my people go
If not I'll smite your firstborn dead
Let my people go

No more in bondage shall they toil
Let my people go
Let them come out with Egypt's spoil
Let my people go

*Tak pravil Pán, praví směle Mojžíš:
Propust' hned můj lid.
Jinak prvorozených synů krvi zaplatíš.
Propust' hned můj lid.*

*Dál už nebudou v potu tváře dříť.
Propusť hned můj lid.
Nech je s kořistí egyptskou odejít.
Propusť hned můj lid.*

Ohledně autorství spirituálu *Go Down, Moses* koluje mnoho teorií, včetně možného zapojení afroamerické abolicionistky Harriet Tubmanové (1822–1913). I kdyby jej ona sama nenapsala, rozhodně jej využívala jako jednu z dalších šifrovaných písní, kterými pomáhala otrokům uniknout na svobodu „podzemní železnicí“.⁹ I tato píseň existuje v mnoha coververzích, z nichž nejznámější je podání Paula Robesona, jehož hluboký bas dodal spirituálu příhodnou velkolepost a ráznost.

Jedním z nejsilnějších zobrazení významu spirituálů během otroctví je oscarový film *12 let v řetězech* (2013), který režíroval britský režisér Steve McQueen. Jako inspirace mu posloužila stejnojmenná autobiografická kniha Solomona Northupa (cca 1808–1863). Northup je afroamerický klasický hudebník ze Severu, který je unesen a prodán do otroctví v Louisianě. Ačkoliv si zpočátku drží od ostatních otroků odstup kvůli pocitu vlastní nadřazenosti, během zpěvu spirituálu *Roll, Jordan, Roll (Jordán)* na pohřbu jednoho z otroků u něj dojde k prozření. Otroci se sejdou okolo provizorního hřbitova, kam jsou pochováváni Afroameričané, a vedoucí zpěvák (herečka a zpěvačka Topsy Chapmanová) zazpívá první sloku, doprovázena pouze tleskáním ostatních:

Went down to the River Jordan
Where John baptized three
Well, I woke the devil in hell
Said, ‘John ain’t baptized me!’¹⁰

9. *Wade in the Water (Dál, dál tou vodou)* je další ze spirituálů, které Tubmanová kromě jiných použila, aby navedla otroky ke svobodě, a který obsahuje tajné významy či šifrovaná poselství.

10. Tato verze písně pochází z filmu *12 let v řetězech*. Fox Searchlight Pictures, 2013. Režie Steve McQueen.

*Sešel jsem dolů k Jordánu řece,
kde Jan natřikrát křtil,
tam z pekla ďábla já zavolal přece,
volám „Mne Jan nepokřtil!“*

Řeka Jordán má výrazný symbolický význam jak v židovství, tak i v křesťanství, neboť je pro Izraelity posledním přechodem před vstupem do tzv. země zaslíbené. Zároveň se jedná o symbol očištění a křtu, neboť se jedná o místo, kde Jan křtil Krista. Píseň tak neodkazuje pouze na hledání svobody útekem na Sever, nýbrž také na hledání věčné svobody po smrti. Mimoto píseň působí dojmem nářku nad vyčleněným, „nepokřtěným“ národem otroků. Zbytek otroků se připojuje k refrénu s výjimkou Northupa, který se stále drží zpátky, ačkoliv jej zjevně drásá smutek a bolest.

I said roll, Jordan Roll	<i>Volám, dál plyne Jordán,</i>
Roll, Jordan Roll	<i>dál plyne Jordán.</i>
My soul'll rise in heaven, Lord	<i>Má duše půjde tam, kde je Pán,</i>
For the year when Jordan rolls.	<i>až se k nám rozlije Jordán.</i>

Tato sloka je stejně jako v případě mnoha spirituálů repetitivní a zdánlivě evokuje tok řeky, která přináší očistu a uzdravení. Slova dále vyjadřují naději na útěchu a věčný život. Po druhé sloce a třetím opakování refrénu již nemůže Northup jinak než se připojit k ostatním zpočátku ostýchavým hlasem, který však rychle nabude na naléhavosti. Je očividné, že ve zpěvu „odkládá své břemeno“ a dostává se mu alespoň dočasný oddech a útěchy od jeho údělu.

Existuje samozřejmě řada různých verzí této písně, tato filmová však provokativním způsobem zachycuje podstatnou úlohu, již spirituály sehrály v životech otroků. Právě tuto roli spirituálu demonstruje Anne Powersová během diskuze o využití hudby ve filmu: „*„Roll, Jordan Roll“*, vynikající příklad toho, jak otroci přijímají a obracejí křesťanské poselství k vyjádření vlastních potřeb a sdílejí svá vlastní poselství, se v Northupových ústech stane písní bolestného smíření se, ale zároveň zdrojem posily v systému navrženém tak, aby jej zbavil lidskosti.“ (Powers 2013).

Ačkoliv Northup nakonec dosáhne skutečného osvobození, právě v této chvíli, kdy zpívá, se mu podaří získat určitou vnitřní svobodu i pocit sounáležitosti a solidarity. Powersová dále mluví o významu řek v afroamerických spirituálech obecně: „*Pokud se již bavíme o řekách, písně, jako je tato, často vyjadřují skrytá poselství o naději na útěk, na překročení řek Mississippi nebo Ohio směrem dál na Sever. Dále pak dávají vzniknout jakýmsi nepoddajným místům v lidských srdcích.*“ (Powers 2013)

Afroamerické spirituály nejsou jen srdcem a duší, nýbrž rovněž kořeny téměř veškeré americké hudby. Kromě jejich vlivu na vývoj dalších žánrů jsou klíčovými a nedocenitelnými záznamy a projevy afroamerické historie a kultury. S ohromným respektem na ně nahlíží Alan Lomax jako na kulturní artefakty: „*Během času občanské války stvořili černoši kánon náboženských lidových písní, které se krásou vyrovnaly těm nejlepším evropským chvalozpěvům. Tyto spirituály, jež abolicionisté sbírali a využívali jako důkaz, že černoši mají křesťanskou duši a zaslouží si tudíž svobodu, byly první z amerických lidových písní, které byly podrobeny vážnému vědeckému zájmu.*“ (Lomax 1964: 12)

Spirituály nebyly pouhými pracovními písněmi k ukrácení času a k proměně vyčerpávající práce na poli v něco snesitelnějšího, ba právě naopak. Poskytovaly zpěvákům duchovní útěchu a naději. Spirituály stály na počátku afroamerické církve a sehrály – a stále sehrávají – klíčovou roli v černošských společenstvích. Tyto písně promlouvají také o vykoupení a ztrestání hříšníků, jimiž jsou bílí páni, kteří ironií osudu sami poskytli oba zdroje ke vzniku spirituálů: Bibli a kázání v kostelech. Ačkoliv tradice minstrelů s načerněnými obličejí v 19. století bezpochyby vykrádala afroamerickou kulturu, afroamerický spirituál lze vnímat jako jakousi druhou stranu mince, kdy je náboženství bílého muže obráceno proti němu. Konečně pak některé z těchto písní v sobě skrývaly tajná poselství o útěku podzemní železnicí na americký Sever a abolicionisté, ať již černoši či běloši, sehráli v popularizaci tohoto žánru klíčovou roli.

(překlad Šimon Pužej)

Prameny a literatura:

- 12 let v řetězech*. Režie Steve McQueen. Fox Searchlight Pictures, 2013.
- GATES, Henry Louis Jr. 2021: *The Black Church: This Is Our Story, This Is Our Song*. New York: Penguin Press.
- GATES, Henry Louis Jr. – SMITH, Valerie – ANDREWS, William L. (eds.) 2014: *The Norton Anthology of African American Literature*. New York: W.W. Norton.
- GRAHAM, Sandra Jean 2018: *The Spirituals and the Birth of a Black Entertainment Industry*. Urbana: University of Illinois Press.
- HUGGINS, Nathan Irvin 1971: *Harlem Renaissance*. New York: Oxford University Press.
- LOMAX, Alan 1964: *The Penguin Book of American Folk Songs*. Harmondsworth: Penguin Books.
- LOMAX, A. John – LOMAX, Alan 1994: *American Ballads and Folk Songs*. New York: Dover.
- NAVRÁTILOVÁ, Kristýna: Černošské spirituály a gospely v českém prostředí v letech 1948–1989. In: PŘIBYLOVÁ, Irena – UHLIKOVÁ, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music: Hudba a spiritualita*. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko, s. 198–216.
- POWERS, Anne 2013: “ ‘12 Years a Slave’ Is This Year’s Best Film About Music.” *NPR* [online] [cit. 25. 8. 2022]. Dostupné z: <<https://www.npr.org/sections/thercord/2013/11/12/244851884/12-years-a-slave-is-this-years-best-film-about-music>>.
- PŘIBYLOVÁ, Irena 2019: Česká stopa: afroamerické spirituály v koncertní síni. In: PŘIBYLOVÁ, Irena – UHLIKOVÁ, Lucie (eds.): *Od folkloru k world music: Hudba a spiritualita*. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko, s. 156–183.
- ROBBINS, Hollis – GATES Henry Louis Jr. (eds.) 2017: *The Portable Nineteenth Century African American Women Writers*. New York: Penguin.

The Word of God Made Song: The Cultural Impact of the African American Spiritual

The paper focuses on several of the most well-known spirituals (*Sing Low, Sweet Chariot; Go Down Moses; Down by the Riverside*) and looks at how the words of the Bible and the sermons of preachers inspired the lyrics of these songs. The words of the spirituals, inspired in particular by the Biblical stories of the enslavement of the Israelites in Egypt, liberation and the reaching of the Promised Land mirrored the plight of African Americans not only during slavery, but during the Reconstruction era and up to the time of the Civil Rights movement. The Fisk Jubilee Singers were pioneers in introducing the genre, not only to the rest of the United States, but also to the world.

Key words: African-American spirituals; gospel music; Fisk Jubilee Singers; slavery.